

Karusloomakasvanduse rajamise potentsiaal Ida-Virumaal

Intervjuude aruanne

TELLIJA: Eesti Põllumajandus- Kaubanduskoda

TEOSTAJA: Faktum & Ariko

SISUKORD

1	UURINGU TAUST	3
2	KOKKUVÕTE TULEMUSTEST	5
3	TÖÖTURG IDA-VIRUMAAL: HINNANG HETKESEISULE, SELLE TUGEVDAJAD JA KITSASKOHAD	6
3.1	Hinnang tööturu olukorrale	6
3.2	Tööturu probleematika	6
4	INVESTEERINGUD IDA-VIRUMAAL	9
4.1	Investeeringute kontekst	9
4.2	Investeeringute potentsiaali tugevdajad	10
4.3	Näiteid investeeringutest	11
5	KARUSLOOMAKASVANDUUSE RAJAMISE POTENTSAAL IDA-VIRUMAAL	12
5.1	Hoiak karusloomade temaatika suhtes	12
5.2	Potentsiaali tugevdajad	13
5.3	Potentsiaali kitsaskohad	15
6	INVESTORITELE JAGATUD SOOVITUSED	16

1 UURINGU TAUST

Uuringu eesmärgiks oli kaardistada karusloomafarmide rajamise potentsiaal Ida-Virumaal.

Uuringu aluseks on investorite-poolne huvi karusloomakasvatuse investeerimisest, kuid puuduvad teadmised sellest, kuhu konkreetselt ja millises mahus on võimalik uusi karusloomafarme rajada. Samuti soovivad investorid teada, kuidas kohalikud omavalitsused ja poliitikud toetavad karusloomafarmide rajamist. Ida-Virumaa pakuks investoritele erilist huvi vaba tööjõu ja farmide pidamiseks sobivate maade olemasolu tõttu.

Uuringu tulemusena on eesmärk saada selgeks, kuidas Ida-Virumaa valdades suhtutakse karusloomakasvatuse arendamise ning kuhu ja kui suures mahus neid investeeringuid oodatakse. Samuti selgub, mida omavalitsused on valmis ise tegema, et anda investoritele tegevuskindlust ning mida võivad maakonnast valitud riigikogu liikmed ette võtta valdkonna edendamiseks.

Turu-uuringu tulemuste analüüsi tutvustatakse potentsiaalsetele investoritele ja valdkonnaga kokkupuutuvatele isikutele. Tulemuste põhjal tehakse ettekanne rahvusvahelisel karusloomakasvatuse arenguküsimusi käsitleval seminaril 2016. aasta sügisel.

Lähtuvalt uuringutemaatika taustaks keskendus **uurimise kesksetele küsimustele**:

- 1) Ida-Virumaa ühe probleemi – tööpuuduse – konteksti tajumine
- 2) Ida-Virumaa investeerimiskeskonna, selle potentsiaali ja kitsaskohtade tajumine
Karusloomafarmide rajamise potentsiaali tugevused ja nõrkused Ida-Virumaal

Antud uuringu läbiviimisel kasutati **kahte tüüpi uurimismeetodit**. Aruandes esitatud informatsioon on peamiselt saadud süvaintervjuude käigus ning seda täiendavad internetiküsitluse vahendusel saadud vastused. Mõlema meetodi sihtrühmad ja vastajad olid erinevad.

Süvaintervjuud viidi läbi järgmiste ametnikega:

- 1) Kohtla vallavanem Etti Kagarov
- 2) Riigikogu liige Dmitri Dmitrijev
- 3) Illuka vallavanem Oleg Kuznetsov
- 4) Riigikogu liige Valeri Korb
- 5) Riigikogu liige Mihhail Stalnuhhin
- 6) Lüganuse vallavanem Viktor Rauam
- 7) Maavanem Andres Noormägi
- 8) Kohtla-Nõmme vallavanem Riina Sooäär

Internetiküsitluse uuringukutse saadeti kokku kõikide Ida-Virumaa valdade kõikidele vallavolikogu liikmetele (N=64) ning küsitlusele vastas 14 respondenti. Vastajate arv valdade lõikes jagunes järgnevalt:

- 1) Jõhvi vald – 4 vastajat
- 2) Kohtla vald – 3 vastajat
- 3) Vaivara vald – 3 vastajat
- 4) Kohtla-Nõmme vald – 2 vastajat
- 5) Mäetaguse vald – 2 vastajat

Ühtegi vallavolikogu liiget ei osalenud Lüganuse vallast ega Illuka vallast – teistpidi osalesid mõlemist vallast süvaintervjuudel vallavanemad. Siiski - internetiküsitluses kogutud – kvantitatiivsete tulemuste maht ei ole piisav, et üldistada neid Ida-Virumaa vallavolikogude tasandile, kuid nad täiendavad antud aruandes intervjuude tulemusi.

Uuringutulemuste esitlusel lähtutakse kvalitatiivsele uuringumeetodile omaselt saadud informatsiooni klassifitseerimisega ning selle näitlikustamisega tsitaatidena. Internetiküsitlusest saadud vastused on ülejäänud aruandest eristatud.

Uuringu meeskond on järgmine:

1. Uuringufirma Faktum & Ariko on antud uuringuprojektis projektijuhi (küsitluskava koostamine ja Kliendi nõustamine), internetiküsitluse läbiviija ja aruande kirjutaja rollis. Aruande autor on Liina Märtn.
2. Süvaintervjuud on läbi viidud Aimar Altosaare modereerimisel.

Uuringu Tellija on: Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

2 KOKKUVÕTE TULEMUSTEST

- ✓ Tööpuudus on Ida-Virumaal tervikuna probleem, mida iseloomustatakse peamiselt kvalifitseeritud tööjõu puudumisega ja/või õpitud abitusega, madalapalgaliste töökohtadega, sõltuvusega majandussektoritest/suurtööstustest, riigi toetuse puudumisega, kvalifitseeritud tööjõu väljarändega, ebaefektiivse haldusjaotuse ja investorite puudusega. Tööpuuduse probleem ei ole aga kõikides valdades ühtlaselt terav.
- ✓ Investeeringute suhtes ollakse väga avatud ja oodatakse ning loodetakse positiivse stsenaariumiga investeeringuid. Kui investor(id) on tõsiste kavatsustega ja läbimõeldud plaanidega, mille kasuteguriks on Ida-Virumaale loodavad töökohad koos inimeste väljaõppe ja korraliku palgaga, siis üldiselt avaldatakse väga toetavad hoiakud ja valmisolekut ka aidata.
- ✓ Ühtegi investeeringuplaani negatiivses mõttes esile ei tõstetud. Küll aga mainiti investorite „tühjasid“ lubadusi, mis võivad teha ettevaatlikuks.
- ✓ Ida-Virumaas nähakse potentsiaali, kuna seal on palju maad, mis ei ole kasutusel. Kuigi lubade saamine maa-alade kasutamiseks äritegevuse eesmärgil võib nõuda bürokraatlikke läbirääkimisi ja palju aega. Karusloomakasvanduste rajamisel lisanduvad veel kitsaskohtadena enamuste poolt välja toodud nõuded, et see peaks paiknema potentsiaalse haisu ja lärmi tõttu elamupiirkondadest ja linnadest kaugel. Samas, ka taolisi tühjalt seisvaid maa-alasid nimetati mitme intervjuueeritava poolt.
- ✓ Karusloomakasvanduste laiendamise ühe kitsaskohana küll tuuakse välja teema sensitiivsus, kuid süvaintervjuudes osalenutest mitte keegi isiklikku vastuseisu karusloomakasvanduste kui majandustegevuse suhtes ei väljenda. Kui tuuakse välja emotsionaalseid kahjutundest tulenevaid aspekte, siis tervikuna nähakse sellise tegevuse laiendamist Ida-Virumaale pigem siiski äriettevõtmisega, mis tooks potentsiaalseid töökohti kohalikele juurde ja prioriteetsuse seisukohalt on need argumendid tugevad kui inimlik emotsionaalsus.

3 TÖÖTURG IDA-VIRUMAAL: HINNANG HETKESEISULE, SELLE TUGEVDAJAD JA KITSASKOHAD

3.1 Hinnang tööturu olukorrale

Kuivõrd tööjõu temaatika on karusloomakasvanduste laiendamise potentsiaali hindamisel üks olulisemaid, siis käsitleti tööturu küsimusi Ida-Virumaal nii internetiküsitluses kui süvaintervjuude käigus.

Internetiküsitluses osalenud 14-st vastajast 3 nimetas tööpuudust Ida-Virumaal suurimaks probleemiks, 10 üheks suurimatest probleemidest ning 1 vastaja hinnangul ei kuulu see suurimate probleemide hulka¹.

Süvaintervjuude käigus tuli välja, et Ida-Virumaal tervikuna on tööturg problemaatiline teema („*jätkuvalt kõige probleemsem piirkond Eestis*“), kuid samas ei ole see probleem võrdselt terav igas vallas.

Näiteks Illuka vallas on töötuid üsna vähe ning „*see on üks valdadest, kus elanikkond ei kahane*“. Pigem on sealseks probleemiks hoopis elamispindade puudus. Üheks piirkonna tugevdajaks on nimetatud **Kuremäed**, mis toob piirkonda nii turiste kui elamissooviga inimesi.

Ka Kohtla-Järve tööpuudust probleemina nii tugevalt esile ei tõsteta, kuivõrd seal on olemas suured tööandjad: **Kohtla-Järve linnavalitsus, Viru vangla, Politseiamet ja VKG**. Niisamuti ei nimetatud ka Kohtla- Nõmme tööpuudust nii teravaks probleemiks – taaskord tugevdab olukorda **VKG**, lisaks sellele veel **Eesti Kaevandusmuuseum, kohalik omavalitsus ning väikeettevõtted**.

Lisaks Kohtla-Järvele tuuakse esile ka Jõhvi paremat olukorda: „*Kuid Kohtla-Järve ja Jõhvi suunas on töökohtade valik suurem*“.

Kuid samas Lüganuse vallas nimetati probleemi „*nähtavaks*“, kuivõrd „*kolme aasta jooksul peale valdade ühinemist on lahkunud 300 inimest*“. Samuti nimetatakse maakonna kontekstis mitte vaid tööpuudus, aga paralleelselt ka **tööjõupuudust**, kuivõrd „*inimesed, kes oskavad ja tahavad tööd teha, on lihtsalt mujale läinud*“. Siiski on ka palju töötajaid ja väga erinevatel aladel. Sõltutakse palju suurtööstustest.

3.2 Tööturu problemaatika

Tööturu problemaatika keskmeks tundub olevat teatud moodi kujunenud **nõiaring**, mida iseloomustavad ühelt poolt madala palgaga töökohad ja teiselt poolt tööjõud, kellel ei ole kvalifikatsiooni ega ka sageli huvi seda omandada. Ja omakorda, tööst huvitatud ja kvalifitseeritud inimesed siiski leiavad tööd („*Kui VKG taastas oma tegevuse, olid head töötajad kohe uue koha leidnud*“) või lähevad üldse Ida-Virumaalt minema. Täpsemalt kirjeldatakse tööturgu läbi järgmiste probleemide:

¹ Küsimuse sõnastus: "Palun hinnake tööpuuduse kui probleemi taset Ida-Virumaal? Palun valige teie hinnanguil sobivaim vastus".

KVALIFITSEERIMATA
JAVÕI ÕPITUD
ABITUSEGA TÖÖJÕUD

- „Kaevandamisega seotud tööjõu piiratud oskused ja õpitahe“
- „Keeleoskus – ei saa tööd, kui ei oska keelt“
- „Sotsiaaltoetuse taotlejate pered – juba põlvkonniti sama muster“
- „Keeleoskus“
- „Töötahe! Küsimus on, kas tööl käia või tööd teha?“
- „Ebapiisav keeoskus“
- „Inimesed, kellel on kuldsed käed, ei tööta Narvas ega Ida-Virumaal. Enamasti leiavad nad töö Soomes, Rootsis, Inglismaal ja mujal. Ühelt poolt on tööpuudus, teiselt poolt tööjõu puudumine“
- „See ei ole nii, et maksame natuke üle miinimumi, et siis tulevad tööle – kuid toetuse saaja nii ei mõtle. Ta korjab kõik toetused kokku ning siis ei tasu tal enam tööl käia. Käisin kunagi Inglismaal peredes, kus 2-3 põlvkonda ei tööta – süsteem maksab selle kinni, et inimene ei tööta“
- „Ikka leidub miinimpalgale või selle lähedasele palgale keegi, kes tuleb seda tööd tegema. Kuigi selle tulemusena ujub hea tööjõud Eestist minema“

MADAL PALK

- „Mõistliku tasuga töökohtade vähesus“
- „Väikesed palgad“
- „Vabade ja keskmist palka pakkuvate töökohtade puudus“
- „Kui üksikud töökohad ka tekivad, siis on kas valdkond kitsas või on palganumber kitsas“
- „Probleem on selles, et palgad madalad.“

SÕLTUVUS
MAJANDUSSEKTORITEST

- „Põlevkivi ja keemiasektori mehhaniseerumine ja madalseis“
- „Spetsiifika“ – näiteks kaevandused
- „Ajalooliselt on meil tööstuspiirkond“
- „Oleme mõtlemises jäänud 25 aasta tagustesse stereotüüpidesse – millegipärast arvame, et me olime ja peamegi olema suur tööstuspiirkond, mis ammu ei vasta enam tõele.“
- „Sõltume väga palju suurtööstusest“.

RIIGI TOETUSE PUUDUS

- „Riik ei mõista või ei taha mõista piirkonna probleeme“
- „Piisava toetuse puudus riigilt“
- „Ida-Virumaa areng vajab suuremat valitsuse tähelepanu, mitte seda, kui üks või teine minister siit lihtsalt läbi käib. Tegevuskava on ju olemas, kuid peaministri asi on võetud kohustused ka ellu viia“.

VÄLJARÄNNE

- „Kohtla-Järve ja Jõhvi suunas on töökohtade valik suurem, kuid sellest järgmine samm on juba Tallinn“.
- „Kuigi investeeringuid on tulnud, pole elanike tagasitulekust palju kuulda. Ikka läheb rohkem ära, kui tuleb! Üksikud on tagasi tulnud, kuid mingit suuremat rännet ei ole olnud.“
- „Noored spetsialistid lähevad kas Tallinnasse või Harjumaale või üldse välismaale“
- „Kui keegi juba tahaks siia (tagasi) tulla, siis peab ikka ennast nõ nullist üles ehitama, milleks jälle ei ole ju vabu vahendeid“.
- „Kõik ettevõtjad kurdavad, et head tegijad on läinud“

INVESTORITE PUUDUS

- „Investorite vähene huvi piirkonna vastu“
- „Investorite puudus“

EBAEFEKTIIVNE
HALDUSPOLIITIKA

- „Väga oluline oleks Narva-Jõesuur, Sillamäe ja Vaivara ühendamine, millest võiks saada väga tegus omavalitsus ...// ... Läbirääkimisi ei taheta pidada, selle tulemusena tuleb Virumaa keskus Rakverre. Hoitakse oma toolist kinni ja puudub strateegiline mõtlemine“.
- „Haldusreform on väga vajalik. Suhted KOV-ide vahel on väga keerulised...“
- „Kohaliku omavalitsuse enesekesksus“

KASUTAMATA VENE PIIRI
LÄHEDUSE POTENTSIAAL

- „Piir tuleb tööle panna, seal on meie töökohad“

INFRASTRUKTUUR

- „Vahetustega töötajatele ei ole igas piirkonnas transporti“

4 INVESTEERINGUD IDA-VIRUMAAL

4.1 Investeeringute kontekst

Eelpool väljatoodud tööturu problemaatika kirjelduse juures oli nimetatud kahe intervjueeritava poolt ka investorite puudust. Investeeringute temaatikat sai ka käsitletud intervjuude käigus samuti põhjalikumalt.

Internetiküsitluses küsiti: „Kas viimaste aastate jooksul on teie hinnangul tehtud teie valda/maakonda märkimisväärseid investeeringuid, mis oleks avaldanud positiivset mõju tööpuudusele?“. Vastused jagunesid järgnevalt: 4 vastas „jah“, 7 vastas „ei“, ülejäänud 3 vastas, et „ei oska öelda“. Konkreetsete investeeringutena nimetati vanglat, tööstusparki, ametkonna toomist Jõhvi, Kiviõli mäe projekti. Veel lisati, et on küll loodud tööstusparke, aga see on konkurentsi kahjustav.

Süvaintervjuude käigus räägiti investeeringutest meelsasti ning nimetati samuti paljusid näiteid. Investeeringute huvi Ida-Virumaa vastu on olnud olemas, iseasi lihtsalt kui paljud neist realselt ka töösse lähevad ja kasu toovad, kuna intervjueeritavatel on olnud küllalt palju kogemusi ka „tühjade“ lubadustega ja soikuvajunud huviga.

- ✓ „Kuna lubajaid on olnud väga palju, siis vaatan iga uut tulijat ettevaatlikult. Tahaks näha reaalseid tegusid“
- ✓ „Reaalsete ressurssidega ettevõtjaid ei ole tulnud. Lubajaid on olnud palju, kuid tegijaid napib“
- ✓ „Norrad tundsid huvi forellikasvatuse vastu. Mingit huvi on ilmutatud küll ja küsitud erinevate asjade kohta“.
- ✓ „Illuka valda on tulnud küll investeeringuid, aga kaugemalt – Tallinnast või välismaalt – ei ole tulnud kedagi vallamajja oma investeeringut pakkuma“.
- ✓ „Huvi on olnud, tuleb ikka ka otseinvesteeringuid – tööstuspargid on väga head tööd teinud, tegevjuht viis nõukogule heakskiitmiseks juba 10-11 investeerimislepingut“.

4.2 Investeeringute potentsiaali tugevdajad

KASUTUSOTSTARBETA MAA

- „*Endised kaevandusalad ja muud sellised kaugemad servad on head kohad ettevõtlusele. Püüame leida sellistele mahajäänud aladele rakendust*“.
- „*Ruumi Ida-Virumaal ettevõtete rajamiseks on*“
- „*Maid meil on, peamiselt reformimata riigimaa, mida saaks ettevõtjatele pakkuda. Illuka vallas on nii kaevandust – kui karjäärimaad. Maa peal vajumisi pole märganud, võib-olla vaid mõned 2-3 ruutmeetrised tükid. Kaevanduse sügavus meie all on 60-65 meetrit.*“
- „*Vanu lüpsikarja- ja noorkarjalautasid on mitmeid, mis tühjad*“

VAJADUS JA TOETAV HOIAK

- „*Praegu on nii, et kui tuleb investor ja on teada, milline on töö, keskmine palk ja et inimesed saavad väljaõppe, siis kui mina oleks volikogu esimees, paneksin ise öla alla ning tassiksin selle asja algusest lõpuni.*“
- „*Selle üle oleksime ikka rõõmsad, kui keegi siia töökohti looks*“
- „*Investeerimissooviga ettevõtjaid ikka aitaks*“
- „*Vald on valmis taotlema maa munitsipaliseerimist, et pakkuda seda ettevõtetele, kui on vallale kasulik huvitav projekt.*“
- „*Igale investorile reageeriks ikka positiivselt, sest töökohti on Ida-Virusse alati juurde vaja.*“
- „*Meie ei ole küll kellelegi vastuseisu ilmutanud – kindlasti oleme nõu ja jõuga aidanud – konsulteerinud ka välisriikidest siin käinud investoreid*“
- „*Omavalitsusel on ka võimalik otseselt aidata, mõne kommunikatsiooniga – teede paremasse seisu viimisega näiteks*“

TURISM

- „*Kolm aastat tagasi tehtud arvestuste järgi käib Kuremäel aastas 120 000 turisti, kuid autosid täis parklat vaadates võib arvata, et tegelik number on suurem*“
- „*Vallas on käima läinud aga turismisektor – Saka mõis, Valaste kohvik, matkarajad mere ääres, Kukruse polaarmõis*“.
- „*Hotelle oleks aga Ida-Virumaale väga vaja – meil on suurte ürituste puhul majutustega probleeme*“.
- „*Vajame Kohtla-Järve hotelli, minu unistused on seotud ka spordirajatistega, kuid toetaks kõiki, kes pakuvad inimestele tööd*“

TÖÖJÕUD

- „*Kui aga tuleb investor, kes koolitab ja paneb paika õige palga ning teeb töölepingud, siis saab töotajaid ikka*“
- „*Selliseid, kes tahaksid töötada ehituse või ka loomafarmis, neid on. Neil on siis ka põhjused, miks pole mujalt tööd otsinud.*“
- „*Hetkel on üle jäänud inimesi loomakasvatusest. Oli Järve tootjate osauhing, kes oma veisekarjad likvideeris ning nüüd on laudad tühjad. Ka mitmed teised loomakasvatajad on lõpetanud*“.

VENEMAA LÄHEDUS

- „*Vene piiri lähedus on Ida-Virumaa trump. Tundub, et Vene embargode pidur on maas, tulemas on taas väga põnevad asjad. Suurem osa ikkagi Venemaalt. kuiagi võivad olla mõne teise riigi märki alt. Vene piir on minais*“

4.3 Näiteid investeringutest

Siiski nimetati ka konkreetseid näiteid investeringutest, mis on olnud **positiivsed**:

- ✓ „Ericson tõi siia **kaablite tootmise** Hiinast. Ma küsisin – kas tõesti on siin odavam? Kuid selgus, et Hiinas tehtud töö tulemuseks oli kast täis praaki, kuid siin oli praagikastis vaid paar kaablit. Asi pole seega palgas, vaid meie inimesed hoolivad sellest, mida teevad“
- ✓ „Kohtla-Järve **tehnopargiga** me juba alustasime ja püüame järgmisel aastal teistele järgi jõuda“.
- ✓ „Kohtla-Nõmmel tehakse **väikemajade ehitust**“
- ✓ „Kevadel tuli siia üks Viljandi suur **põllumajandusettevõtte**, kes on ostanud arvestatava koguse põllumaid kokku maakonna keskregioonis. See on hea märk, kui tulevad uued tegijad“.
- ✓ „Mõni firma teeb siin **euroaluseid**“
- ✓ „Üks eraettevõtja näiteks ostis siia elamispinda. Nüüd käibki Kuremäe ümbruses detailplaneering, et saaks rajada **uusi elamuid**. Illuka vald näeb ette elanikkonna kasvu“.
- ✓ „Alles kolm aastat tagasi tuli üks **puiduettevõtte** – ostavad Venemaalt lehist, siin töötlevad ja kuivatavad ning müüvad“.
- ✓ „**Põllumajandusse** on viimase 10 aastaga palju investeeritud. Põllud ei ole enam söötis, vaid kõik on üles haritud ja seda on rõõm vaadata“.

Mõned näited toodi ka investeringutest või investeerimissoovidest, mis **ei ole olnud praeguseks tulemuslikud**:

- ✓ „Kuigi Narva tööstuspark on valmis, siis läheb neil viimasel ajal kehvasti. **Vene kriis ja Euroopa sanktsioonid Venemaa vastu** mõjusid väga halvasti“
- ✓ „Siin oli vahepeal üks investeerimiskeskonna uuring – küsiti võimaluste kohta infot – andsime meie farmide asukohad. Keegi tahtis teha **kalakasvatust**, aga pole realiseerunud, sest **puurkaevuvee peal suur kalafarm ei tööta**“. Mitmeid „kalastajaid“ on käinud, et rajada kalakasvandusi, kuid kes pole tegelikult asjaga kursis“.
- ✓ „Üks Kanada firma pidi rajame meile Vaivara ja Narva vahele seakasvatuse, kuid see jäi tegemata. Narva volikogu 5 liiget käisid Saksamaal vaatamas, kuidas selline moodne farm toimib: ühtegi lõhna ei ole, ökoloogiliselt puhas, kogu kasvatuse on betoonalusel, kinnitses tsüklid. Seisma jäi see **Venemaa embargo** tõttu ning see projekt läks kinni 2014. aastal“
- ✓ „Üks seakasvatusfarm oli Illuka vallas, kuid see pandi sellel aastal kinni“.

5 KARUSLOOMAKASVANDUSE RAJAMISE POTENTIAAL IDA-VIRUMAAL

5.1 Hoiak karusloomade temaatika suhtes

Hoiak karusloomakasvanduste rajamise suhtes on samuti oluline faktor selle laiendamise potentsiaali kaardistamisel. Läbiviidud intervjuudest ning internetiküsitlusest jääb pigem kõlama seisukoht, et isegi, kui nii täpselt ei teata selle sisust või siis tajutakse mitmeid tundlikke aspekte, siis vajadus töö ja Ida-Virumaa arengu järgi on siiski olulisem. Selle kohta öeldakse isegi nii:

„Protestid karusloomakasvatuse vastu ei mõju, kui inimesed saavad seal tööd“

Muidugi tuuakse intervjuude käigus erinevaid kitsaskohti, millele tuleks sellise investeerimissoovi puhul mõelda (vt peatükk 5.3).

Internetiküsitluses osalenutest 2 vastajat on karusloomafarmide temaatikaga kursis ja ise ka seda veidi uurinud, 6 on üht-teist kuulnud ning 6 jaoks on see teema täiesti võõras².

Kui vastaja oli vähemalt üht-teist temaatikast kuulnud, siis paluti tal ka väljendada oma hoiakut selle suhtes: 5 vastaja väljendas toetavat, 2 mitte-toetavat ning 1 neutraalset hoiakut³.

Poolehoiu põhjendused internetiküsitluses⁴ olid järgnevad:

- ✓ *„Tegelen ise karusloomade kasvatamisega“*
- ✓ *„Põllumajanduse mitmekesistamise võimalus“*
- ✓ *„See on valdkond nagu iga loomakasvatus: alati on karusloomi kasvatatud. Kui söögiks võib kasvatada, miks siis mitte riietumiseks“*
- ✓ *„Karusloomafarmides saaksid rakendust endistes kolhoosides-sovhoosides töötä jäänud inimesed, kes omavad vastavat kogemust“*
- ✓ *„Inimesed on karusloomanahku kandnud juba ürgajast“*

Vastuseisu põhjendused internetiküsitluses olid järgnevad:

- ✓ *„Ei pea õigeks, et loomi kasvatatakse eesmärgil, et neist kraed ja kasukad teha“*
- ✓ *„Ei poolda loomade tapmist karusnaha pärast“*

² Küsimus: "Kuivõrd te olete kursis karusloomafarmide ja kasvatuse temaatikaga?"

³ Küsimus: "Milline on teie hoiak karusloomafarmide suhtes?"

⁴ Küsimus: "Millega oma hoiakut põhjendate?"

5.2 Potentsiaali tugevdajad

MAA

- „Kohti, mis taluksid mürarikkamaid või haisvaid tegevusi, Lüganuse vallas on. Vald on 439 m² hõredalt asustatud. Näiteks Aidu karjääri aladel on pikalt ühte suunda vaid veekogud ja metsad, inimesi seal tänapäeval ei ela ja ei lähe ka. Pole kuulnud, et keegi tahaks sinna ehitada elumaja, seega on just võimalus muu-laadseks tegevuseks.
- „Maaomanikke on ka, kes võiksid rentida ja müüa – sõltub, kui palju vaja on“.
- „Õlitehase kõrval peaks häid kohti leiduma – tee, vesi ja elekter on olemas, aga kedagi ei sega“
- „Kasutamata aladest on Sinivoore mägi, Saka küla lähedal endine raketiväebaasi territoorium – annaks kellelegi arendada, sest maad on munitsipaliseeritud ning 30 hektarit on vaba – aga investoreid ei tule!“
- „Kuid Toila valda Uikala kanti, prügimäe taha, võiks küll leida alasid, kuhu farme rajada“.
- Kuigi Kohtla-Nõmmel endal ei ole vaba maad, siis naabervaldades kindlasti on. Ka kohalikud põllumajandusettevõtted võivad ennast laiendada“.

TÖÖJÕUD

- „Kui tänasel päeval minnakse leivatüki eest kaevandusse tööle... Metallitööstusesse ... Siis miks nad ei peaks minema sinna“
- „Inimesi, kes maatööd ei karda, vallas leidub. Ka linnast tuleksid inimesed siis tööle. Kui Kuremäel on mingeid töid teha, siis toovad ka nemad linnast tööjõudu juurde.
- „Mina isiklikult ei ole karusloomakasvanduse vastu – kõik, mis pakub inimestele tööd ja on tulemustlik, siis palun väga! Kui aga keegi tahaks investeerida!“
- „Tööjõudu liigutavad ettevõtted vajadusel bussidega – seega ei ole vahet, kui karusloomafarmid asuksid veidi kaugemal“.

POTENTSIAALSELT
TOLERANTSEMAD
ELANIKUD

- „Ida-Virumaal on mõistlikum rahvas, ma ei usu, et meid häirib karusloomafarmide temaatika. See teema on omasem närvilistele neidudele ülikoolilinnakutes“

VAJADUS TEGEVUSALADE
MITMEKESISTAMISE
JÄRELE

- „Põlevkivile alternatiivsed harud on teretulnud“
- „Tööjõud Põllumajandusse on tulnud üks suuromanik – keegi Viljandimaalt – nime ei mäleta. Kogu jõud on läinud viljakasvatusele, kuid loomakasvatust ei ole“.

TOETAV LISAVÄÄRTUS

- „Toilas on ka karusloomadele vajalik kalatööstusjäätmete tootmine.“

Internetiküsitluses jagatud arvamuste põhjal pigem nähti või toetati karusloomakasvanduse rajamise potentsiaali. Kuigi siinkohal tuleb taaskord rõhutada, et kuna vastajate arv oli väike, siis ei ole pruugi see minna kokku nende inimeste arvamusega, kes ei vastanud internetiküsitlusele. Internetiküsitluses sõnastati küsimus: „*Kui investoritel oleks huvi investeerida karusloomakasvanduse arendamisse teie vallas/maakonnas, siis kuidas te suhtuksite?*“

Arvamused jagunesid järgnevalt:

7 „*kindlasti toetaksin*“

3 „*ilmselt toetaksin*“

4 „*ilmselt ei toetaks*“

Lisaks esitati internetiküsitluses ka üks hüpoteetiline stsenaarium karusloomakasvanduse rajamisest ja selle positiivsest mõjust kohalikule elule „*Esitame nüüd teile ühe stsenaariumi. Oletame, et Ida-Virumaal nähakse soodsaid tingimusi karusloomakasvatuse arendamiseks, mistõttu investoritel on huvi sellesse investeerida. Olemas on vaba tööjõud ja maa põllu-ja metsamajandusest välja langenud endiste põlevkivi kaevanduste - ja karjääride näol. Lisaks on toodete sihtturg - Venemaa - lähedal. Selle tulemusel väheneks Ida-Virumaal tööpuudus ning Ida-Virumaast saaks antud majandusharu atraktiivne piirkond.*“ Selle stsenaariumi kirjelduse lõpus küsiti vastajatelt: „*Palun öelge, kui tõenäoliseks te sellist stsenaariumit peate juhul, kui keegi selle suuna arendamisega tegeleks?*“

Arvamused jagunesid järgnevalt:

10 „*väga või pigem tõenäoliseks*“

2 „*väga või pigem ebatõenäoliseks*“

2 „*ei oska öelda*“

5.3 Potentsiaali kitsaskohad

SOBILIK VAID VALITUD PIIRKONDADES

- „Näiteks Narva ümber on tuhaväljad – seal ilmselt ei saaks loomi kasvatada. Radioaktiivsus on seal nii kõrge, kitsed näiteks kaotavad seal oma karva“.
- „Kohtla-Järve linna territooriumile ei ole ilmselt võimalik rajada farme“
- „Maa kuulub Riigi Kinnisvarale – „Tohutud maad kuuluvad Riigi kinnisvarale“.
- „Kui poliitiline toetus on olemas kasvõi mõne ministri näol, siis ei ole probleemi, aga kohalikul omavalitsusel on maad vähe vähe. Narva tööstuspargi ala taotlemine võttis aega 4 aastat!“
- „Muidugi Vaivara vald oleks palju etem koht – seal on ammendatud karjääre, kuid seal on sõjavägi. Paugud võivad loomadele olla häirivad“.
- „Karusloomafarme võiks rajada sinna, kus on endised loomakasvatushooned, aga seal on elanikud ligidal“.
- „Meie oleme liiga linna lähedal – seega siin ei ole eriti palju võimalusi“.
- „Kohtla-Nõmmel ei olegi ettevõtluse arendamiseks vaba maad“.
- „Karjäärialad on metsastatud, kuid kaevandusaladel võib keset põldu avaneda surfiaugud. Need võivad olla põhjustatud sellest, kui käiakse näiteks kaevanduste vana metalli otsimas. Need on aga ka eluohtlikud kohad. Meil on auke, mis ootamatult avanevad ja traktor vajub ootamatult sisse“

LÄRM JA HAIS

- „Kui meie elanikke ei häirita – see tähendab, et ei oleks kisa ja haisu – miks mitte lubada valda karusloomakasvandusi.“
- „Ka liikvideeritud kasvanduste maa-alal on haisu jäagid veel kaua üleval! Kuid minul isiklikku kokkupuudet ei ole olnud, räägin vaid juttude põhjal“
- „Kõige rohkem võib häirida lõhn, kui elamud jäävad liiga lähedale“.
- „Küsimused tekivad küll – kunagi oli Rakveres farm, kus olid lõhnad ja muud keskkonnaprobleemid, kui aga vastuseisu ei ole ja kõik vastab normidele, siis ei näe ühendvallas probleemi, sest ruumi on! Kuid kohalike elanike seisukohta ei oska ma öelda“

TUNDLIK TEEMA

- „Ainuisikuliselt ei saa öelda, kuid kindlasti võib tekitada karusloomafarmide rajamine vastuseisu ja nurinat, sellega tuleb arvestada. Nii ka ei ole, et oleme kahe käega poolt ja hakake tegema“
- „Loomakaitsjate ärritamiseks ei ole mõtet ju kuhugi tee äärde ehitada!“
- „Karusloomafarminde on absoluutselt tundmatu teema. Ka majandussektorina. Selle imidž paneb mõtlema.“
- „Ma kategooriliselt „ei“ ei ütleks, aga loomadest on kahju. Äri on aga äri. Kui loomad on hoitud ja toidetud, siis miks ka mitte. Kuid, kui tuleb selline ettepanek, vaataksime läbi – midagi võib ikka leida“.
- „Teema on minu jaoks natuke üllatav, kuna karusloomadega ei ole varem kokku puutunud“.

6 INVESTORITELE JAGATUD SOOVITUSED

Nii internetiküsitluses kui süvaintervjuudes paluti vastajatel anda soovitusi investoritele, kes võiks potentsiaalselt olla huvitatud karusloomakasvanduse toetamisest Ida-Virumaal. Selle tulemusena anti järgmisi soovitusi:

- ✓ Lüganuse valla puhul võib mõelda neile karjäärialadele
- ✓ Soovitame rääkida ka Eesti Energiaga, et teada saada, mis plaanid neil on suletud karjääriride aladega Lüganusel.
- ✓ Ma ei soovita „veresegamist“ kohaliku investoriga ja loodan, et kui investor tuleb, siis loodetavasti ta investeerib ise. Nii, kui ta astub kampa kohalikega, siis ta kas võtab omaks kohaliku psühholoogia või kaotab lihtsalt raha. Näiteks rootslased usaldasid 90ndatel liiga palju kohalikke Kreenholmi juhtima ning keegi ei saanud aru, kuhu 100 miljonit kadus!
- ✓ Tasuks minna suhtlema Järva tootjate osühinguga, kellel on ka maad. Soovitaksin minna Lüganuse valla ja RMK poole, metsade vahele. Mõtet on ette võtte kogu maakonna kaart. Veel parem oleks Vaivara vald. Eesti Energiaga ei ole mõtet koostööd teha. Maid on ka VKG-l, mida kasutada farminduseks.
- ✓ Olemasolevatesse farmidesse tuleks minna ekskursioonile, siis oleks kergem otsustada. Vallarahvas läheks kindlasti vaatama. Avatud farmide päevad on väga kasulikud.
- ✓ Kohtuda KOV juhtidega ja töötukassa piirkondliku juhiga. Suhelda VKG juhtidega - soodsama energia kauplemisel.
- ✓ Võtku asja tõsiselt
- ✓ Meil on palju alasid, kus kaevandatud alad ja saaks edukalt kasutada. Samas juhin tähelepanu, et arvestada tuleb õiget koha valikut ja turva ning keskkonna puhtuse säilitamist.
- ✓ Kannatust